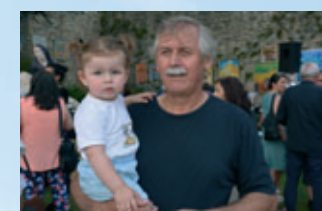

14.
ROČNÍK

ORA ET ARS - SKALKKA 2021

PREAMBULA • SYMPÓZIA

ORA ET LABORA • Most, ktorý preklenul hranice storočí • V. a VI. storočie: z chaosu zániku k poriadku a Svetlu • Architekt v Monte Cassino kreslil pre Európu • Svätý Benedikt • Potom benediktíni • V XI. storočí: Na Skalke pri Trenčíne pustovník Beňadik s učiteľom Svoradom-Andrejom • V XIII. storočí benediktínske opátstvo • Misia obnovujúca dobro Evanjelia i dobro slovenskej kultúry • Kultúry národa, ktorý už vtedy prispieval svojou hrivnou ku kultúrnemu bohatstvu Európy • Svetadielu, ktorý je dnes opäť v pohybe • V Európskom dome sa byty národov už takmer zjednotili • I nanosili do nich nábytok • Napriek tomu autentický európsky duch akoby zostal za dverami • Bohaté spektrum umenia dáva príležitosť pootvoriť dvere • Ponúkame preto myšlienku výtvarno-literárneho sympózia k pocte a k podpore odkazu Skalky • **ORA ET ARS** •

Slávnostná vernisáž 12.ročníka ORA ET ARS – SKALKA
v areáli kláštora na Veľkej Skalke • 20. 7. 2019

Vážení návštěvníci Skalky, milí účastníci sympózia, vítajte v Trenčíne!

Som naozaj veľmi rád, že sa po ročnej prestávke mohlo v našom meste opäť zísť spoločenstvo ľudí, ktorému vďačíme za prípravu a realizáciu 14. ročníka Medzinárodného výtvarno-literárneho sympózia ORA ET ARS SKALKA 2021. Žijeme neľahkú a komplikovanú dobu. Veríme, že zdrvivúce informácie o množstvách obetí, ktorým sa nad celosvetovo rozšíreným vírusovým ochorením COVID-19 nepodarilo vyhrať, sú a zostanú v čase minulom. Rovnako ako izolácia, do ktorej sme sa pre opatrenia museli uchýliť. Som presvedčený o tom, že už nikdy nebude život taký, ako bol pred covidom. Mnohé veci sme si museli začať všimnúť i sa naučiť. Práve toto obdobie nám ukázalo, akí sme vo svojom vnútri krehkí, aký veľký význam má pre nás krása, literatúra, výtvarné umenie a ďalšia „potrava pre dušu“, ktorú môžeme dnes konečne zdieľať aj pri osobných stretnutiach, nielen v online priestore. Aj preto sa veľmi teším z prítomnosti umelcov na tohtoročnom sympóziu. Pre pandémiu je ich zastúpenie regionálne. Som rád, že sú zdraví a môžu sa naplno oddať tvorbe a odkazu, ktorý nám na Skalke pri Trenčíne zanechali sv. Andrej-Svorad a sv. Beňadik. Naše mesto sa uchádza o titul Európskeho hlavného mesta kultúry 2026. Sympóziu ORA ET ARS SKALKA a naň nadväzujúce výstavné podujatia svojim významom túto kandidatúru podporujú. Nech teda pokračuje príbeh najstaršieho pútnického miesta na Slovensku aj prostredníctvom súčasných umeleckých diel.

Užite si ich priazeň a precíťte ich hodnotu.

Mgr. Richard Rybníček,
primátor mesta Trenčín

ÚČASTNÍCI

**14. ročníka Medzinárodného
výtvarno-literárneho sympózia
ORA ET ARS – SKALKA 2021**

VÝTVARNÍCI:

Ján Hubinský, Trenčín
Branislav Kristín, Nemšová
Stanislav Lubina, Nemšová

Igor Meško, Trenčín
Maroš Meško, Trenčianske Mitice
Viera Mešková, Trenčín
Radka Mončeková Hrabovská, Bojničky
Viliam Polák, Nové Mesto nad Váhom
Alena Teicherová, Dubnica nad Váhom
Jozef Vydrnák, Dubnica nad Váhom
Janka Zaujecová, Lehota pri Nitre
Milada Ždrnja, Drietoma

14. Medzinárodného výtvarno-literárneho sympózia ORA ET ARS SKALKA 2021

28. 6. – 3. 7. 2021
Malá a Veľká Skalka
pri Trenčíne,
Pútnický dom na Malej Skalke

Organizátori:

- Mesto Trenčín
- Trenčiansky samosprávny kraj
- Trenčianske osvetové stredisko v Trenčíne
- T-via, o. z.
- Farský úrad Skalka nad Váhom

Podujatie podporili: Beňadik, n. f.

Vážení účastníci sympózia, milí návštevníci!

Umenie je široký pojem, ktorý má mnoho interpretácií a podôb. Najvýznamnejší grécky filozof Platón označil umenie ako dar bohov, pričom umelec je ich tlmočník. Pôvod samotného umenia vidí v inšpirácii, náboženstve alebo v entuziazme. Súhlasím s ním, výtvarno-literárne sympóziu ORA ET ARS na Skalke len podčiarkuje pravdivosť jeho tvrdenia. Najstaršie pútnické miesto na Slovensku je ideálnou lokalitou v Trenčianskom kraji pre skĺbenie umenia a duchovna. Historická aura kláštora a kostola v Skalke nad Váhom inšpiruje umelcov už stáročia, rozvíja nielen ich zručnosti, ale i duchovné kvality. Slová ako inšpirácia, náboženstvo a entuziazmus sa mi vynárajú v myšli vždy, keď sa spomenie sympóziu ORA ET ARS. Je to najmä vďaka vám, výtvarníkom, umelcom, rezbárom, sochárom a literátom, ktorí každoročne na Skalke premýšľate a diskutujete o samotnom bytí, viere či umení. Vaše myšlienky, poznatky a slová premietate do umeleckých diel, čím nás, návštevníkov tohto jedinečného sympózia, duchovne obohacujete. Už viac ako rok spoločne prežívame ťažké časy, ktoré poznačili aj samotnú kultúru a umenie. O to väčší je význam tohto sympózia. Bez medzinárodnej účasti, ale zato s výnimočnými ľuďmi, umelcami z regiónu, ktorých prácu si nesmierne vážim. Trenčiansky kraj je plný talentovaných, výnimočných a úžasných umelcov. Viacero z nich poznám osobne, mal som aj česť vidieť ich prácu. Naplňa ma hrdosťou, keď viem, že práve títo ľudia tvoria a rozvíjajú nezmažateľnú umeleckú stopu v našom regióne. Z pozície trenčianskeho župana vám ďakujem za prácu a diela, ktoré pre nás vytvárate a ktoré tu zostanú aj pre ďalšie generácie. Umenie je zrkadlom a kronikou svojej doby, povedal William Shakespeare. Verím, že vaše tohtoročné umelecké výtvary nebudú také pochmúrne, ako bol posledný rok. Prajem si, aby boli plné pozitívnych emócií a vyvolávali optimizmus a nadšenie do ďalších dní, týždňov a mesiacov, ktoré nás čakajú. Dovoľte mi na záver poďakovať všetkým, ktorí sú súčasťou tohto výnimočného umelecko-duchovného podujatia. Želám vám ničím nerušený a nepopísateľný zážitok.

Ing. Jaroslav Baška

predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja

ze skalky de nitry

Jeho Svätosť pápež František 29. januára 2021 vymenoval za nového pomocného biskupa starobylej Nitrianskej diecézy veľadôstojného pána Petra Beňa, doterajšieho farára a rektora Diecéznej svätyne svätých Andreja-Svorada a Beňadika v Skalke nad Váhom. Zároveň ho menoval titulárnym biskupom amudarským.

Milí priatelia!

V ostatnom období v súvislosti s mojim novým poslaním som sa častejšie vracal do minulosti. Nielen do obdobia môjho detstva či mladosti, teda ku koreňom môjho kňazského povolania, ale aj do obdobia môjho pôsobenia na Skalke.

Skalka mi za sedem rokov ponúkla veľa nového, zaujímavého a krásneho. Okrem iného som mohol prostredníctvom sympózia ORA ET ARS zblízka nazrieť aj do sveta kultúry a tvorivého umenia, ktorý som dovtedy v takom rozsahu nepoznal. Spoznal som mnoho vzácných ľudí, vynikajúcich umelcov, výtvarníkov, literátov. S úžasom som sledoval zrodenie výtvarného diela, o to viac, že mne Pán Boh v tomto smere veľa nenadelil. Môj obdiv bol o to väčší, že to boli diela s kresťanskou tematikou, vznikajúce pod vplyvom atmosféry tohto pútnického miesta.

Som rád, že po vynútenej prestávke umelci opäť mohli prísť na Skalku. Opäť sa mohli ponoriť do odkazu života našich svätých pustovníkov a nechať sa viesť múzou pri vytváraní novej krásy. Svet potrebuje vidieť krásu, lebo ona v sebe nesie obraz Stvoriteľa. A umelci sú služobníkmi krásy.

Sv. Ján Pavol II. umelcom pripomenul, že umelec „žije v osobitnom vzťahu s krásou“, dokonca, že „krása je jeho povolaním“, ku ktorému ho Stvoriteľ požíva tým, že mu daroval umelecký talent. Pápež František k tomu dodáva: „Dary, ktoré ste prijali, sú pre každého z vás istou zodpovednosťou a istou misiou. Žiada sa od vás totiž, aby ste pracovali bez toho, aby ste sa nechali ovládať vyhľadávaním márnej slávy či ľahkej popularity a tým menej malichernou kalkuláciou pre čisto osobný zisk. Vo svete, v ktorom sa neraz považuje technika za hlavný interpretačný kľúč života, vy ste povolani, prostredníctvom vašich talentov a čerpajúc zo zdrojov kresťanskej spirituality, navrhovať «alternatívne chápanie kvality života a [povzbudzovať] k prorockému a kontemplatívne životnému štýlu, schopnému hlboko sa radosť bez upínania sa na konzum», slúžiť stvorenstvu a ochrane „oázy krásy“ v našich mestách, ktoré sú príliš často preplnené betónom a bez duše. Ste povolani pomáhať ľuďom spoznávať nezištnosť krásy.“

Milí priatelia, želám vám, aby krása bola ovocím vášho snaženia aj na tomto ročníku sympózia ORA ET ARS.

+ Mons. Peter Beňo,
pomocný biskup a generálny vikár

Organizátori sympózia ORA ET ARS SKALKA úprimne ďakujú za každoročnú obetavú spoluprácu, žičenie a hostiteľstvo účastníkov tohto medzinárodného podujatia dištriktuálnemu dekanovi Trenčianskeho dekanátu, správcovi rímskokatolíckej farnosti Skalka nad Váhom, rektorovi Svätyne sv. Andreja-Svorada a Beňadika na Skalke pri Trenčíne a od slávnostnej vysviacky na Skalke – 24. 4. 2021 – novému pomocnému biskupovi Nitrianskej diecézy, **Mons. PETROVI BEŇOVI.**

V biskupskej službe vyprosujeme otcovi biskupovi veľa zdravia, lásky, spokojnosti a hojnosť Božieho požehnania a milosti.

vnútorný človek sa pozerá

Vnútorný človek sa pozerá

Sme to, čo vidíme. Alebo ešte trochu inak: stávame sa tým, na čo sa pozeráme.

Ustrojenie človeka pre život na zemi je spojené so zmyslami a podstatnú časť svojho času človek trávi pozeraním, počúvaním, dotykmi či rozoznávaním chutí. Zmyslami sa tvorí naša skúsenosť a podľa vyhodnotenia takejto skúsenosti vyhľadávame to, na čo sa pozerá dobre, a vyhýbame sa tomu, čo nás pri podnetoch popudzuje alebo priam bolí.

Zmysly sú pre človeka také prirodzené, že si ani neuvedomuje, ako veľmi ho ovplyvňujú, do akej miery ho vedú či zvädzajú a uplatňujú svoju zvrchovanosť nad ním. Veci videné a vnímané sú súčasťou obrazu, ktorý pred očami vzniká a opakuje sa, až sa ním vytvára svet. Svet, do ktorého sa zaraďujeme, a pritom zvyčajne napodobňujeme normu, ktorú si svet svojím stavom ustanovuje.

A hoci je človek odkázaný na život so zmyslami, vie, že chuť chleba, vtáčí spev či symetria sympatickej ľudskej tváre nie je všetko, a že okrem udalostí, vecí, prírody a tela sú tu ešte udalosti ducha a tie sú dokonca dôležitejšie. Pred človekom stojí vážna úloha: dať veci telesné a veci duchovné do súladu. Nemôže si dovoliť dať veciam voľný priebeh ani nechať svet plynúť samospádom. Žiť na spôsob autopilota má na človeka devastačné účinky, keďže zmysly človeka poľahky ovládnu a pohltnú. Postaviť duchovné nad svet zmyslov si vyžaduje, aby človek našiel v sebe vôľu aj silu oponovať prirodzenosti zmyslov svojou druhou prirodzenosťou, ktorú by svätý Pavol nazval *vnútorným človekom* (2 Kor 4, 16).

Uvedomenie si vnútorných rozmerov v človeku sprevádza človeka od úsvitu dejín a napriek tomu sa musí začínať akoby odznova. Každý nový život, ale aj každý nový deň sa začína súperením medzi vonkajším a vnútorným človekom, hoci pritom vždy ide o tú istú osobu. Vyžaduje si to silu, „disponovanie vôľe“ (povedali by teológovia), aby sme pri hľadaní vnímali nie to, čo je viditeľné, ale aj to, či dokonca najmä to, čo je neviditeľné. Kresťania nemajú lepšiu príručku než svätopavlovské listy, v ktorých tento apoštol a učenec z Tarzu opakovane upozorňuje na schizmu v prirodzenosti človeka.

Návod duchovnej cesty podľa svätého Pavla stavia podstatu umenia a postavenie umelca do paradoxnej situácie. Umenie sa nevyhnutne potrebuje oprieť o spoluprácu zmyslov – využíva ich pri tvorbe a spolieha sa na ne pri akte prijímania umeleckého diela. Jednou zo základných výziev umenia teda bude, aby prostredníctvom svojej materiálnej podstaty priniesli správy o dejoch a udalostiach ducha. Prvotnú prirodzenosť človeka, jeho záľubu v potešovaní zmyslov, je možné využiť na to, aby sa viditeľným či inak vnímateľným umeleckým dielom otvorila cesta k vnútru, aby sa dotkla človeka znútra. A to ešte nie je všetko. Umenie má potenciál, aby sa dotklo duše človeka a pomohlo duši k jej spaseniu. Na to, ako to dosiahnuť, odpoveď nemám. Umenie má svoje záhady, svoju jedinečnú pozíciu medzi nebom a zemou. Často je to krása, ktorá hýbe a pohne aj človekom, aby zaspieval „sladké túžby, túžby po kráse“ a odpovedal na „dušu v ohlase“; často je to jedinečnosť prírody, z ktorej si básnik Silan bral vzor svätosti hovoriac: „kto tam je, kde má byť, je svätý.“

Možno by sa niekomu zdalo, že človek by sa mal uberať cestou popierania zmyslov. A mnohé príkre vyjadrenia svätého Pavla by mu dávali za pravdu... Zdá sa však, že apoštol svojimi prísnyimi radami potreboval prebrať človeka z hypnotického zaujatia zmyslami a príslušnosťou k pozemskému svetu. Jestvuje však ešte ťažšia úloha než asketická sebadisciplína nad zmyslami a tou je využitie schopnosti

Doc. Ján Gavura

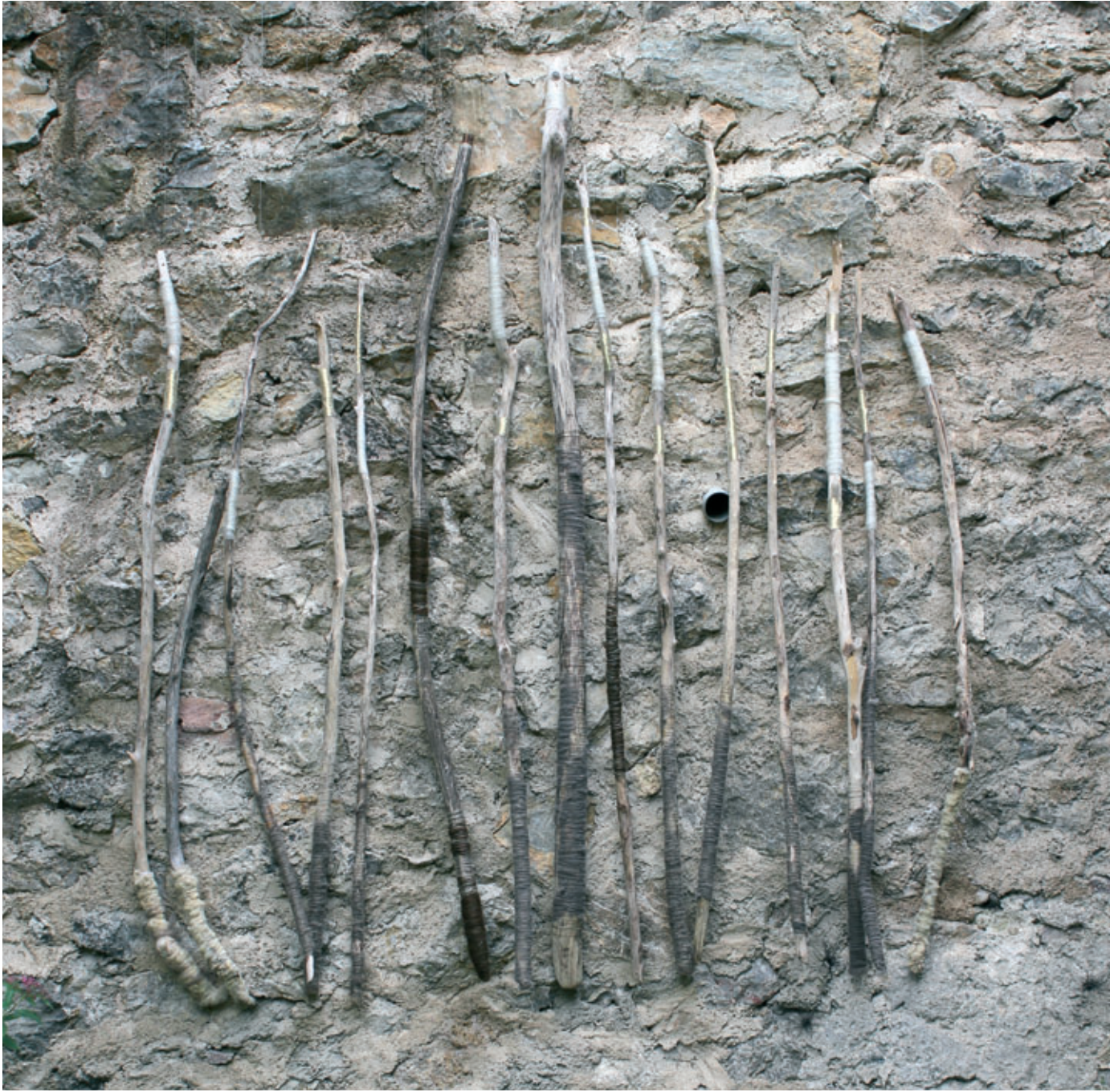
JANA ZAUJECOVÁ: Pozlát všednosť, malba akrylom, kov a zlatenie na drevenej doske, 59 x 23 cm, 2021

človeka, aby sa aj pozeraním a iným zmyslovým sýtením nielen presviedčal o existencii neviditeľného sveta duchovna, ale dokonca, aby vnímal, že tento druh sveta je dôležitejší. V tomto má výnimočné postavenie spirituálne umenie, ktorého jedinečné prostriedky v sebe spájajú vlastnosti a danosti oboch svetov. Ak prijmem predchádzajúcu úvahu, potom je duchovným to umelecké dielo, ktoré je určené pre pohľad vnútorného človeka.

doc. Mgr. et Mgr. Ján Gavura, PhD.

Autor je riaditeľom Inštitútu slovakistiky a mediálnych štúdií na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove, básnik, prekladateľ, editor, šéfredaktor časopisu Vertigo.

JANA ZAUJECOVÁ, RADKA MONČEKOVÁ HRABOVSKÁ: Pútnici,
spoločná inštalácia na kláštornej stene na Veľkej Skalke, drevo, lanové nite, zlato, 180 x 160 cm, 2021

RADKA MONČEKOVÁ HRABOVSKÁ:
Interrupta silentio,
na krosnách zatkaná grafika, 2021

RADKA MONČEKOVÁ HRABOVSKÁ:
Cyklus – Silentio,
lineoryty vytlačené na textil, 3 x (200 x 90 cm), 2021

PhDr. **Marián Kvasnička**, historik a znalec umenia, kurátor Medzinárodného výtvarno-literárneho sympózia ORA ET ARS SKALKA

Klasická teória vnímania pracuje so schémou tzv. referenčného trojuholníka: na jednej strane je objekt (teda to, čo je predmetom – v prípade výtvarného umenia – vizualizácie; predmetom, samozrejme, môže byť aj vnem, predstava, pocit, myšlienkový pochod, iracionalitu a ikonografickú náhodu nevynímajúc), na druhej subjekt (kreator, tvorca, demiurg, ktorý podľa svojich dispozícií a možností (na)sleduje – alebo aj deštruuje – stvoriteľské gesto) a výsledkom ich vzájomnej interakcie je znak (v podobe obrazu, sochárskeho tvaru alebo akokoľvek materializovanej vízie – víziou, pochopiteľne, môže byť aj samotný proces interagovania, proces zrodu diela, tematizácia spôsobu tvorby alebo energie, ktorá je v ňom zakódovaná). Aby toho nebolo málo, do spomínaného referenčného rámca vždy nanovo vstupujú ďalšie subjekty, percipienti, ktorí materializované znaky zase dekodujú podľa vlastnej miery. Filozofia tvorby, ako vidíte, je pomerne zložitá a nijako sa nebráni interpretačnej viacvýznamovosti (sémiológovia o tom vedia či skôr tušia svoje). Aby sme celú vec ale nekomplikovali, možno bude pre ilustráciu vhodné použiť fragment vynikajúcich textov Veroniky Šikulovej z jej „nerománu“ Tremolo ostinato: „Ak sa má ľudský život vyzprávať, potom sa má, môže a musí vyzprávať aj namalovať všetko, nielen to, čo vidíme, ale aj to, čo si myslíme, vieme, nevieme... Ak hovoríme pri modlitbe o ikone, vravíme aj o tom, čo si kľáčiac pred ňou predstavujeme. Aj namalovaná jablňo či včelín sa zrazu stáva, môže stať ikonou, a to, čo si predstavuje autor, je jedno, čo divák druhé, čo tam je v skutočnosti, tretie, a čo je nad tým, vie len Pánboh...“

Tieto myšlienky mi vírili hlavou dnes, keď som si bol pozrieť prvé plody tohoročného sympózia ORA ET ARS v novom pútnickom dome na Skalke pri Trenčíne. Aktuálny ročník nášho už tradičného a verejnosťou veľmi oceňovaného podujatia nesie číslovku XIV., čo môže niektorých mý-

kurátor

liť. Áno, minulý rok nás pandémie vtlačila do ulít izolácie, takže trinásty ročník bol – ako sa hovorí v klerikálnom prostredí – sabatický. Akákoľvek množina možných účastníkov sympózia tvorila doma, bez možnosti duchovnej a kultúrnej komunikácie, ale tento čas ohľaduplnej „samoty“ nebol mánotratný. Preto sme privítali epidemiologickú možnosť usporiadať terajší ročník, aj keď vzhľadom na vonkajšie faktory vo viac miestnom formáte – teda bez medzinárodného pôdorysu. Napokon sme sa teda stretli a po „povinné“ inaugurácii u trenčianskeho primátora sme mohli rozbehnúť onú „hostinu“ (Symposion) spoluprotvorby a spolu-blížnosti. Na počiatku týždňa som sa letmo vrátil k Platónovmu dialógu Symposion, v ktorom antickí mudrci sedia za stolom a popri jedle sa sýtia aj výmenou názorov na zmysel Eróta v našich životoch. Dovolil som si uviesť aj paralelu k vedeckej poézii francúzskeho jezuitu a paleontológa Pierra Teilharda de Chardin, ktorý bol presvedčený, že všetko to evolučné úsilie (kristogenéza) napriek entropickým javom smeruje k finálnemu bodu omega, poháňané v tom práve Božím Erosom. Túto energiu Lásky bol Chardin

JOZEF VYDRNÁK: Kurátor svojej vnučky „Šišši“...

(Ideový námet PhDr. Marián Kvasnička), kombinovaná technika na papieri s použitím fotografie fotografa Štefana Kačenu zo sympózia ORA ET ARS SKALKA 2016, 29,7 x 21 cm, 2021

JOZEF VYDRNÁK: Kurátor svojmu vnukovi „Elvisovi“...

(Ideový námet PhDr. Marián Kvasnička), kombinovaná technika na papieri s použitím fotografie fotografa Štefana Kačenu zo sympózia ORA ET ARS SKALKA 2016, 29,7 x 21 cm, 2021

schopný vnímať aj na najmenej molekulárnej úrovni – lebo aj tam sa posväcuje hmotná povaha vesmíru a človeka. Tvorba v tomto kontexte má stvoriteľský potenciál, pokiaľ ešte vníma algoritmus Pravdy, Dobra a Krásy. Áno, takto konzervatívne a tradične zamýšľame každý nový rok nášho sympózia. Ak by čitateľ týchto riadkov očakával, že z takejto axiomy vyplývajú nejaké apodiktické zadania v zmysle akejsi duchovnej „ideológie“, bude sklamaný. Usporiadateľia nijako nebránia tvorivej slobode, pracujú však aj s nádejou, že premodlené pútnické a kláštorné miesta rozozvučia struny posvätného zázraku, ktorý sa volá tvorba. Nevdojak sa mi vybavujú slová Grahama Greena z jeho skvelej knihy esejí „Paradox kresťanstva“, keď sa bráni pred tým, aby ho niekto označoval len za kresťanského spisovateľa. Hovorí, že sa poctivo snaží byť umelcom univerzálnym a že z tejto univerzality sa nedá vylúčiť ani naša najhlbšia anticko-kresťanská tradícia. Toľko na vysvetlenie, s akou kurátorskou stratégiou pracujeme, keď sa snažíme vyhnúť úskaliu zle pochopenej sakrálnej či duchovnej tvorby (o pútnej, vlastne púťovej vkusovej degenerácii ani nehovoriac).

Nech mi je v nasledovnom texte dovolená tá márnosť, akou sú vždy len približné interpretačné úvahy mňa ako jedného z mnohých recipientov, ktorý vstupuje do uvádzaného referenčného trojuholníka, vedomý si všetkých limitov a práv na nepresnosť – veď ako hovorí Tomáš Halík, nie

je pevné, čo je bez chvenia. Hlavným kritériom bude nárast energie, smerujúcej od vidomého k vedomému, od optickej narácie k nezobrazujúcej obraznosti.

Vlastne jediný klasický alebo tradičný maliarsky prístup v našom súbore predstavuje **Igor Meško**, známy svojimi vedutami a obrazmi milovaných miest a zákutí. Teraz si vybral prírodnú panorámu so starobyľou architektúrou benediktínskeho kláštora. Námet takpovediac fotogenický na prvý pohľad. Na druhý pohľad sa však z jeho obrazov dá vyčítať veľmi citlivá úcta k maliarskemu remeslu, k farebnej iluminácii a k živému rukopisu. Nejde o transkripciu fotografickej definitívy, ale o nenásilnú expozíciu svetla a ním determinovaných farieb. Škoda, že v súčasnom postmodernom kumšte sa na túto materialitu maľby zabúda.

Čosi z tradičnej alebo klasickej maľby – možno až pre-rafaelistickeho a romantizujúceho typu – nachádzame v stálom úsilí **Aleny Teicherovej**, ktorá do tohto rámca čoraz častejšie vtahuje aj prvky ikonopisu a jeho polychromatických aj zlátených špecifik. Teraz jej ako silné východisko poslúžili staré storočné dosky, ktoré našla v rodnom kraji. Samy osebe sú výtvarným dielom prírody aj so svojou nerovnosťou, asymetriou, drsnosťou a vrstevnicami. A do tohto fyziologického priestoru drevenej plochy Teicherová vstupuje svojim dolce ikonopisným spôsobom. Nejde však o ikonu v kanonizovanom zmysle, ale o jej významovú metamorfózu tak, aby výsledný tvar komunikoval pokoru, lásku a milosrdného láskavého ducha.

Vierka Mešková, inak zdatná plenéristka a maliarka s intenzívnou farebnou energiou, sa počas sympoziálnych dní vybrala cestou významových a výtvarných prienikov. Vo svojich kompozíciách spojila silný zážitok sakrálnej architektúry, symboliku kríža aj epizodické figurálne prvky, vychádzajúce z Maurovej legendy o skalských pustovníkoch. Táto „kinematografická“ skladačka či montáž tak sugeruje úctyhodné dejiny posvätného miesta a robí to neagresívnym farebným, plošným, lineárnym a svetelným mixom, ktorý má sympatickú pevnosť, a zároveň krehkosť obrazových prienikov a vnemového chvenia.

Čokoľvek hovoriť alebo písať o **Jozefovi Vydrnákovi**, obzvlášť na Skalke, je ako nosiť drevo do hory. Jeho snaha dostať do obrazových súvislostí viac než len jeden vnem (teda celý obsah predstavy) je všeobecne známa. Rovnako k jeho stáliciám patrí vymýšľavá linearita, ktorá kóduje figuráciu, vegetáciu, prvky vizuálneho sveta. Nechýba náznak rozprávania čiарou, rytmom a farbou (neraz veľmi intenzívnou, ak pracuje so silnejšou podmaľbou, ktorej emanácia na povrch dáva obrazom akúsi pulzáciu). Nech ide o motívy mariánske alebo hagiografické (sv. Šebastián so sukcesívnou naráciou), alebo len o výmyselnú charakteristiku sakrálnej veduty, všade cítiť vrúcnu autorskú účasť, niekedy jemný vtíp, myšlienkovú pointu. Najväčšiu ľahkosť majú tie obrazy, kde už farebnosť neilustruje líniu vymedzený tvar či symbol, ale sa osamostatňuje vo svojom čistom piktorálnom účinku.

Maľby **Viliama Poláka** majú – ak tomu dobre rozumiem – eschatologický presah, pri ktorom sa divákovi nevdojak vyjavia niektoré scény z Tarkovského filmu Andrej Rublev, najmä obraz posledného súdu s horiacim jazerom a ľudskou nahotou. Z literárnych alúzií by som asi uviedol hlbinný dotyk umelcovej terajšej témy s geniálnymi terciami

Danteho v slávnej Božskej komédii. Aj tam aj tu je ten večitý zápas medzi tmou a svetlom, medzi anjelskou a diabolskou polaritou veľmi podmanivý. Na vrakoviskách ľudských dejín ako na mori plávajú dolámané krídla (môžete si vybrať anjelov alebo netopierov). No svetlo v tmách svieti, ako je napísané v posvätnej knihe. Prístup Viliama Poláka je kinematograficky silný, má scénografické videnie, no čo je najdôležitejšie – popri existenciálnej úzkosti otvára aj cestu pre nádej. Keď sa zdvihne opona, krajinu pred nami i v nás zaplaví mystické svetlo.

Stano Lubina svoj sympoziálny týždeň začal prácou na veľkorysom linoleotype kompozičného triptychu, kde po oboch stranách centrálneho kríža vidíme starú, kláštornú, aj novú Skalku so svätynou. Keďže kresťanský kult pracuje aj s textami a modlitbou, Stano si vybral slová, ktoré nás naučil Pán. Písmená Otčenáša v zrkadlovom vnímaní (aby až odtlačok mal vizuálnu správnosť) práce vyrýval z gumeného substrátu. Popritom vytvoril aj tetraptych vegetatívnej lyrickej abstrakcie, kde každá časť celku predstavuje každého jedného nenahraditeľného člena rodiny, ktorej celok a zmysel sa práve v tomto čase samovražedne relativizuje.

Maroš Meško obohacuje náš tohoročný súbor svojbytnými rustikálnymi skulptúrami so silnou znakovou figuráciou sv. Andreja-Svorada a sv. Beňadika, stojacich pod vertikálou úzkeho kríža. Mladý sochár disponuje schopnosťou vidieť budúcnosť tvaru v tvrdom bloku dubového kmeňa, ktorého fyziológiu nekoriguje, ale tvorivo priznáva. Tak sa môže stať, že arabeska prirodzených puklín vytvorí na tvári askétu slzu, alebo prirodzený výrastok sa zmení na žehnajúcu ruku. Hieratická strnulosť eremitov nebráni ich uvaž-

JANA ZAUJECOVÁ: Puto-vanie,

tkanie na krosnách, omotávanie vyplaveného dreva lanovým a zlatistým textilom, ovčie rúno, 110 x 93 cm, 2021

RADKA MONČEKOVÁ HRABOVSKÁ: Okno,
priestorový objekt (riasy z Váhu, textil, drevo), 26 x 26 cm, 2021

tej kontemplatívnej životnosti. Pritom v Meškovej rezbe nejde o nejaké ľahké rezbárske estétstvo, ale o priznaný ťah motorovou pílou, zárez, ktorý sa stane gestom, vryp, ktorý psychologizuje výraz s náznakom polychrómie ako odlesku večnosti.

Z trochu iného konca sa na svet pútnikov, pustovníkov a svätcov tentoraz pozerá **Ján Hubinský**. Akokoľvek sa tie dva svety – tradícia moderného umenia, najmä novej figurácie a spontánnej expresívnej dikcie art brut na jednej strane a na druhej strane ikonografia aj zmysel mníšstva, pútnictva a kontemplácie – zdajú nezlučiteľné, Ján Hubinský vo svojich paneau z glazovanej keramiky, ale aj v nádherných škiciach k nim, našiel úsmevný variant zdanlivo trudnomyseľnej témy (skúste dnešnému sekulárnemu svetu tlmočiť potrebu askézy a životného minimalizmu). Keby naše vášne a pudy neboli na uzde vôle a sebaapremáhania, náš duchovný boj by bol karikatúrou poctivého zápasu. Takto si ja sám pre seba čítam tie gestá, mimiku, neverbálnu komunikáciu mužov, ktorí tušia nefyzické obrysy budúceho veku. Nevie, ako dopadne glazovanie mozaikovitého či vitrážového komponovania panelov z keramiky, no škice svojou intenzívnou farebnosťou aj subtilnými odtieňmi dávajú tušiť hlbokú „zaumnosť“ tvorby J. Hubinského.

Ak ste si všimli, stále sa pri našich autoroch a dielach pohybujeme na pôde zobrazujúceho, predmetného umenia. Alebo artefaktov, kde sa čosi z objektívne vizuálneho sveta namáhame zachytiť a reflektovať. Jestvujú aj také prístupy, ktoré na svoj predmet povyšujú proces jeho vzniku. Dobré sa to dá demonštrovať akoukoľvek nespievanou hudbou, ktorá je najmä organizáciou zvuku. Tak aj obraz môže byť systémom neobrazného užitia výtvarných prostriedkov. Len s takouto prípravou môžeme čítať veľkoformátové obrazy grafika a maliara **Branislava Kristína**. Aj keď variantov môže byť neobmedzené množstvo, teraz na sýto tmavomodrej ploche exhibuje zložitou skrumážou čiernych línií (je to sieť? náznak väzieb sveta?). Na sieťovaní (nočnej oblohy?) občas zazvoní zlatá škvrna (hviezd?). Ale o to nejde – aj mimo kozmologického rámca majú tieto obrazy svoju dynamiku a typickú nervnú pulzáciu.

Napokon, nie však na poslednom mieste, sa musíme (môžeme, chceme) venovať ženským autorkám, ktoré jednak naplňajú náš genderový imperatív (!), najmä však našli svoju kreatívnu matériu v netradične používanom textilnom vlákne a v mäkkých tvárnostiach drapérií, súken, plátna a poddajných nití. Človek vôbec nemusí byť frotéristom, aby cítil, že tu sa krásna ženská identita vyjavuje ako rovnocenný pól Božieho celku. A nejde o spojenie konvenčné či o nejaké rodové predsudochné blúznenie.

Tkanou tapisériou sa prezentuje **Milada Ždrnja**, ktorá si k pútnickému domu priniesla poctivé tkáčske krosná a úctu k tradíciám predkov. Priznám sa, neviem, ako fungujú všetky tie remeselné deje a vecičky z dreva, čo majú na starosti ciepy, návoje, nitelnice, podnože, ako sa navíja osnova, ako prebieha pribíjanie útku brdom v bidlách či ako sa prehadzuje člnok zivou. Miladka milo hladká toto dedičstvo a vytvára lyricky abstraktné (asi) krajiny, využívajúc plastický aj kresebný potenciál skrumáže uzlov a vláken, pričom pracuje aj s tonálnym kontrastom sivých a bielych valérov. Vo veľkej štandarde s krížom vzdala poctu všetkému utrpeniu sveta a aktuálne aj ťažkej epidémii, ktorá ju konfrontovala so záverečným horizontom života. V tomto vďakyvzdani za martýrium dychu, ktorý nahrádzali prístroje, sa prelína vertikálne a horizontálne tkanivo a v sivej tonalite sa objavujú náznaky stekajúceho blankytu. V ďalšom opuse na hladký rámový substrát aplikuje reliéfne vozvzšennú kruhovú formu (srdca? slnka? Božej zreničky?).

MILADA ŽDRNJA: Krajina (detail),
tkanie na ráme, 2021

Janka Zaujecová svojím textilným sochárstvom inklinuje k inštalovanému kumštu s použitím performančných možností a textilných asambláží. Spolu s Radkou Mončekovou-Hrabovskou využili aj riekou naplavené, slnkom vysaté a vodou premorené palice, okolo ktorých vinú farebne polarizované vlákna, ktoré môžu vyjadrovať čosi podstatné z nášho nekončiaceho zápasu s vášňami, hriechmi, ale aj cnosťami. Na polceste k čomusi nezvyčajnému som stretol tieto palice z riečnych stavidiel naložené do tkáčskych krosien. Začiatkom týždňa sme netušili, čo má Janka za lubom, pokiaľ nechce zničiť Miladkin technický zázrak. Každopádne, autorka pracuje s intuitívnym vnímaním prírodných materií a pod jej láskavými rukami vyrastá nezvyčajná, ale sugestívna textilná poézia s mnohými vizuálnymi a duchovnými presahmi. Napríklad s témou otrockej všednosti ako ľudského údeltu (kto by si nespomenul na mesiaci izolačného pandemického stereotypu, únavy, vyhorenia, rodičovských obáv o deti prikuť k počítačom). V inom textilnom objekte arttexu zastavila technický proces v dvoch tretinách, aby potom textíliu konfrontovala s horizontálnymi pásmi našich ničivých očakávaní, ktoré vždy dopadnú inak. Takéto subtilné myšlienkové deje autorka dokáže stvárniť bez akejkoľvek ilustratívnosti.

Veľmi vymýšľavý typ, pokiaľ ide o netradičné použitie tradičných prírodných materiálov, predstavuje **Radka Mončeková-Hrabovská**. Bez zábran spája zdanlivo nespojiteľné, pretože v jej rukách všetko slúži na obraz konštruktívneho nepokoja a inštinktívnej invencie. Už som videl drevo z kameňa, kameň z dreva, boxerské rukavice z keramiky, hlavy z ovocia a zeleniny, drevo zo železa alebo naopak, no človek sa stále musí prekvapovať. V Radkinej imaginácii sa Skalka asociuje so skalami a kameňmi, s machmi, lišajníkmi, trávou. Túto predstavu, div sa svete, stváraňuje prostredníctvom súkna. Kto do teba chlebom, ty doňho textilným kameňom, chcelo by sa obrátiť biblickú gnómu. Na výšivkárske kruhoch utkveli textilné fragmenty pustovníckej legendy, horúce srdce chladnej jaskyne aj nový legendový prvok feminity, ženstva, archetypu, ktorý tvorí nevyhnutné pozadie dejín písaných zväčša mužmi. Do tretice Radka preniesla svoje veľkoformátové lineoryty s tušenou figuráciou na sieťovanie svadobných závojov a napokon vlastné fragmentované grafiky votkala do osnovy v krosnách.

Hlboko sa skláňam pred všetkými, ktorí vedia byť tam, kde sú, podobne ako púštni otcovia, nie preto, aby sa dištancovali alebo izolovali, ale preto, aby boli, aby sa stávali tým, čím sú a majú byť – podľa fantastického programu Stvoriteľa. Aj keď je to často veľká drina.

PhDr. Marián Kvasnička

kurátor

rudolf debiáš

Posledná báseň

Dosiaľ som sa s vami nerozlúčil
no teraz viem, že už je načase.
Interiér srdca som si neozvučil
to mu však neuberie na kráse.

Ešte som vás nevyvolal menom
ani svoj pohľad k vám som nevyslal.
Na cestách sa vyhýbam aj tieňom,
oslavy teraz slávim bez osláv.

Roky sa vytrácajú z pamäti,
smútok píše smutnú báseň v hlave.
Keď je skrat vo vysokom napätí,
nepomôže ani koňak v káve.

Tisíce básní skončia v popole,
tisíc iných hviezd v nebi zažne.
Báseň je ako svieca v kostole,
ohreje aj naše srdce vlažné.

Prijmite túto báseň poslednú
ako pranie k novoročným sviatkom.
Nech aj váš život podobá sa snu,
kde to horké rozpustí sa v sladkom.

Druhá posledná báseň

(Lubomírovi Feldekovi k 85-tke)

Napísal som už báseň poslednú,
kvôli Tebe som sa k básňam vrátil.
Píšem Ti druhú. Prosím: Pusť ju dnu.
Nech potvrdí, že sme kamaráti.

Prijmi vlúdne tento malý dar,
plachú pieseň, napísanú v srdci.
Je ako kvietkovaný hrnček var,
možno pekný, možno na nič súci.

Rástli sme v tieni starých básnikov,
vo svete ich zakázaných kníh.
Ako baníci hľadali sme kov
na obranu sveta bezmocných.

Vládli nám kladivá a kosáky,
zabili pravdu, zamkli kostoly,
oblaky premenili na mraky,
a rozplakali kríže na poli.

Len chvíľku sme sa niesli na krídlach,
keď sme sa stretli s lastovičkou prvou.
Na naše krídla vtedy zletel strach,
miesto dažďa pokropil ich krvou.

Dosiaľ je niekto, čo sa vo mne bojí,
rástol vo mne ako orech na lieske.
Zostaňte so mnou, kamaráti moji,
ochraňuje ma len vtáctvo nebeské.

napísal
Tebe
druhá
posledná
báseň

Jozefovi Vydrnákovi

(pri príležitosti jeho 60-tych narodením)

Prišiel si na svet,
lebo Ťa chceli Tvoji rodičia,
dožil si sa šesťdesiatky,
lebo to chcel Boh.
Rástol si a učil sa
v bezpečnej náruči svojich najbližších,
Tvoji priatelia Ťa oslovovali v modlitbách,
Ty si sa hľadal v zatajených víťazstvách a pádoch,
Tvoja odvaha súperila s Tvojou pokorou,
Tvoje obrazy – od najmenších až po tie najväčšie –
rozprávali Rozprávku Tvojho života,
Tvoji neprajníci oslňovali vidiacich,
aby na Tvojej ruke nevideli
ruku Božiu.
Prišiel si medzi nás, aby si nám otvoril oči.
Naša slepota bola našou záchranou.
Naša nevedomosť skúškou Tvojej láskavosti,
s akou si nás prijal na svojich lúkach.

JOZEF VYDRNÁK: **Madona v krajine**, akryl, plátno, 70 x 100 cm, 2021

JOZEF VYDRNÁK: **Martýrium sv. Šebastiána**, olej, plátno, 50 x 70 cm, 2021
(Votívna téma inšpirovaná novokňazom Šebastiánom z Kamennej Poruby)

rudolf debiáš

Mons. Viktor Trstenský (1908 – 2006)

(Pri príležitosti 90 výročia – 29. 6. 1931 – jeho vysvätenia za kňaza)

Zhodou okolností som sa niekedy po r. 1989 zoznámil v Bratislave s Mons. Viktorom Trstenským. Bolo to v nejakom hoteli (na meno sa nepamätám), kde sa zišli bývalí po-

Mons. Viktor Trstenský (Zdroj: KPVS)

litickí väzni. Stretnutie s ním sa ma natoľko dotklo, že som ho navštívil aj v Dolnom Kubíne (vtedy bola u neho na návšteve jeho sestra, ktorá dávnejšie emigrovala do USA). Neskôr som bol na návšteve aj s mladším synom, ktorý si pre svoju diplomovú prácu na TU vybral príbeh Mons. Viktora Trstenského. Monsignor mu ochotne dal k dispozícii aj svoj pozoruhodne obsažný zápisník.

V nasledujúcich riadkoch ponúkam čitateľovi dramatický vojnový príbeh Mons. Trstenského:

„... Pri obsadení Dolného Kubína ruským vojskom, deložovali mňa i kaplána, moju matku a služobnú z farskej budovy do malej školskej budovy, v ktorej boli deložovaní aj iní katolíci. Býval som tam šesť týždňov. Faru obsadil generál Kolonin so svojim štábom. Pravda, po jeho odchode adjutanti odniesli z nej, čo sa len dalo. Vistý deň, bolo to asi 7. apríla 1945, vkročil do mojej núdzovej ubytovne nepatrný ruský vojak. Posadil sa a povedal mi: „Báťuška, dávajte si pozor. Ja som z kontrarozvedky, ktorá má za úlohu nepohodlných ľudí odvádzať do Sovietskeho zväzu. Vy tu máte nepriateľov, ktorí na vás žalujú. Lahko sa môže stať, že aj vás budeme musieť odviesť.“

O niekoľko dní prišiel znovu. „Báťuška, s vami je veľmi zle. Tí vaši nepriatelia donášajú správy na vás. Môj šéf mi naznačil, že vás budeme musieť zaradiť medzi tých, ktorí majú byť odvezení do Ruska.“ Odvetil som, že nie som si vedomý nijakých vín. „Verím vám,“ povedal vojak, „ale na nátlak žalobcov sa bude musieť urobiť ten nepríjemný zákrok proti vám.“ Odišiel a zasa prišiel asi o dva dni. Priniesol hárok papiera a na ňom obžalobu na mňa, podpísanú štyrmi občanmi Dolného Kubína. Povedal: „Báťuška, očeh plocho s vami. Komandir skazal, že vás musíme zobrať. Viete, čo to znamená. Sotva sa vy vrátite.“

„Nech sa stane vôľa Božia,“ odpovedal som. Ruský vojak odišiel smutný. O dva dni sa však vrátil, ale keď som zbadal jeho jasnú tvár, vrátil sa mi pokoj do duše. „Nebojíte sa, báťuška! Už je dobre. Tí vaši nepriatelia zistili, že som bol u vás, udali ma u môjho komandira a žiadali moje potrestanie. Komandir ma má veľmi rád, vzal obidve žaloby – tú na vás i na mňa – a povedal: „To sú zlí ľudia. Povedz báťuškov, aby sa nebál, nič mu nespravíme.“

Zlí ľudia sa nájdu všade, v každom čase. Viktora Trstenského, ktorý šťastlivo prežil niekoľko pokusov o zatknutie a následné odvlečenie orgánmi NKVD do Ruska, napokon dostala do rúk štátna bezpečnosť. Po štyroch zatknutiach a miernejších trestoch okresných súdov ho Krajský súd v Žiline 5. júna 1958 odsúdil za velezradu na pätnásť rokov väzenia. Obžalovaní a odsúdení v procese s ním boli piati rímskokatolícki kňazi, jeden učiteľ a roľník. Najvyšší súd však ortieľ vyrieknutý v Žiline zmiernil na deväť rokov odňatia slobody. Úmerne k tomu znížil tresty aj ostatným obžalovaným. Mons. Viktor Trstenský bol prepustený na amnestiu v r. 1960. V komunistických väzeniach si „odkrútil“ dokopy vyše sedem rokov.

V súvislosti so zatýkaním kňazov boli zatkaní aj veriaci, ktorí sa búrili proti brutálnym mocenským praktikám komunistického režimu. Vo viacerých slovenských dedinách veriaci celé mesiace vo dne v noci strážili svojich farárov. Napríklad v Tvrdošine, vo Valči v okrese Martin. V Čadci štrajkovali robotníci na protest proti odstráneniu krížov z tovární, kancelárií, škôl a iných verejných miest. V Dolnej Krupej napokon tiekla aj krv. Aj v Trstenej sa bezpečnosti podarilo zaistiť farára, vtedy už monsignora Trstenského, ale až na základe vydierania. Známy komunistický funkcionár Rudolf Strehaj monsignora pri jeho zatýkaní upozornil, že ak nenastúpi do pripraveného auta, bude tiecť krv.

Mons. Viktor Trstenský (Zdroj: Vydavateľstvo Hlbiny)

Za svojho pastiera bojovali aj veriaci v Detve, v Borskom Mikuláši, v Bardejove a inde. Nasledovali procesy, v ktorých boli obvinené a odsúdené stovky obyčajných ľudí, ktorí nezaváhali, keď bolo treba brániť slobodu a ľudské práva.

◀ STANISLAV LUBINA:

Modlitba,

linoleoryt na recyklovanom papieri, kolorované, rozmer tlače 48 x 34,5 cm, 2021

▲ STANISLAV LUBINA:

Matrica pre linoleoryt „Modlitba“,

rydlami vyryté linoleum, rozmer matrice – 48 x 34,5 cm, 2021

STANISLAV LUBINA: Rodinné puto, akryl na štyroch plátnach 4 x (40 x 35 cm), celkový rozmer 40 x 140 cm, 2021

ján gavura

Je správne maľovať dušu

Je správne maľovať
dušu ako holubie krídla.
Vznáša sa takmer nehmotná
vo vzdušných prúdoch,
stúpa do poryvov počasia.

Nedokonalosť a duchovnosť
spája s gotickou architektúrou veží
a potrebujeme
deväť mačacích životov,
aby sme mohli o nej napísať.

Z tienistých dvorov
a neviditeľných modravých terás
ju sledujú ostré oči.

Jej nepozornosť
sa trestá krvou, čepielky pazúrov
pracujú presne ako zúbky stroja,
ktoré chcú otvoriť dužinu
ako rukolapný dôkaz.

Je správne maľovať
dušu ako holubie krídla
a dušu duše ako prázdne plátno,
ako bielu ohlodanú kosť.

Peklo

Čakal som južný víchor
a veľa červenej, krvavočervenej farby.
Lávu, plamene alebo dym ohniska,
čo by aspoň trochu naplnili
prorocké slová.

Bolo tu ticho.
Ľudia, ktorých sme stretali,
boli pokojní.

Keď som sa však pozrel na dcéru
a chcel jej pevnejšie stisnúť ruku,
našiel som len tvár psa,
so smutnými alebo prázdnyimi očami.

Maliar baroka

Priviedli ho strážcovia
na pokyn Maestra, Božej ruky.

Tučný muž je dokonalý,
na alkoholom nafúknutej tvári
ešte žiari červeň zápasu.

Maliar je spokojný,
ostáva už len nájsť tému na výraz,
zaujať oči, hľadíace za okno na brieždenie
nad mestom.

Začína mu hovoriť o matke, už nebohej,
o zmrzačených deťoch na schodoch katedrály,
o smrti bolestnej, o mačke,
čo vystriehla holuba a neomylným
inštinktom spracúva jeho mäso, kostičky,
perie podbrušia a necháva po sebe len
bezenné krídla.

Správa zo služobnej cesty v Museo del Prado

Goya na Olympe krúži štetcom,
v čiernej tempere bez slova sleduje
odlesk hviezd.

Šestnásť storočie vibruje v galérii
ako tetiva na neviditeľnom luku –
do dokonalého tela svätého Sebastiana
prenikajú šípy znova, znova
a ešte raz.

Návštevníci krúžia pred obrazmi vo včelom tanci,
plné boky, farebné vlasy, obrysy svalov
a vnútri to isté: pach, krv a neuhasená túžba
prenikať, trieť a byť preniknutý.

Život je naďalej definovaný
neľútostným rastlinným bojom o svetlo:
svätci a lukostrelci, tanečnice a madony,
kto zaostane, je odsúdený.

Štetec sa dotkne plátna,
plán začiatku, možno zavŕšenia,
v ohluchnutých ušiach Goyu revú molekuly,
nevidené planéty.

VILIAM POLÁK: LUCIS ORTUS I, akryl, plátno, 90 x 70 cm, 2021

ján gaura

Einstein píše telegram do Československa

Možno si tiež na prst namotávala vlas,
čo sa toľký život tiahol s ňou,
menil na slnku farbu, zachádzal sa, sivel.

V tom roku po vojne sa neurodilo veľa,
ale žatva konope bola dobrá.
Niekde inde niekto iný sa tešil z Božieho daru
a vlások po vlásku splietal povrázok
pevne ako dievčenský vrkoč.

Prosby sa vznášali do výšok,
do hluchých uší bielych mračien,
k plošticiam s drôtikmi jemnými ako tykadlá,
ostrými ako ostnatý drôt.

Bola to azda Isadora Duncanová,
kto ľudí naučil, aké krehké sú šije tanečníc?
Myslela na to ruka génia, keď písala telegram:
vážni si zasluhujú milosť,
Milady Horáková musí žiť?

Načo je dobrá teória relativity,
keď slávnosť je spečatená,
keď vládne istota, že Boží stroj
tentoraz necúvne pred obetovaním Izáka?

Dar

Láska je ohromné peklo,
povedala a ty až v stoprvej básni
máš odvahu napísať
toto horúce slovo.

Doteraz si sa cvičil
v stopovaní, nastražovaní pascí
a sledovaní vetra, aby až príde príležitosť,
noha neodskočila, krídlo neuniklo.

Ale aj tetiva stratí pružnosť
a ostrie šípov podľahne
hrdzi a zvetraniu.

Takýto lov sa končí na kolenách,
odvrátením tváre,
rozťahnutím paží,
končí sa šťastne
alebo nešťastne.

Ad absurdum

Generáciu čo generáciu sa ľudia
pripravujú na najhoršie, na prázdno
po detskom plači, na posla
prinášajúceho správu o zosnulých v Pánu.

Len jeden z tisíc
počuje nepočuteľné,
posledné zaklopanie hánkou na veraje,
prasknutý ciferník krátko pred piatou ráno.

Pre ostatných je tu cvičenie sa
v budúcich podobách nehôd a prirodzených úmrtí,
cesta vlakom zrkadliaca
predčasne starú tvár.

Ako rodinný šperk podáva sa
list ešte z čias výsosti c. k. panovníka:
rozkaz narukovať a oznámenie o padnutí
na to istom kancelárskom papieri.

Čierne na bielom sa neskôr
mení na *je nám to ľúto* a ticho v telefóne.
Potom už len slúchadlo v ruke,
krátka rekapitulácia slov či dôvodov,
celkom logické ďalšie ráno
a pochopiteľné upokojenie.

Kompendium jedného dňa

Natiahni ruku
a vzaďu nájdeš skrutku.
Tú povol. Toto hovorí muž chlapcovi,
keď spolu opravujú práčku.
Bol to malý zázrak, ale zázrak.
Lebo to tam bolo.
Lebo to bol otec.

Svetielkujúce ulice z mesta za kopcom
vkreslili modrú linku poliam
zhrbeným ako zimomrivý chrbát.
Prst na okennom skle
spojil duše mostom.

Vidlochvost v muškátoch
priniesol toľko čiernej a žltej,
že by sa o farbách mali napísať dejiny.

Skalka II, olej, plátno, 50 x 70 cm, 2021

IGOR MEŠKO: Skalka I, olej, plátno, 50 x 70 cm, 2021

erik endrejička

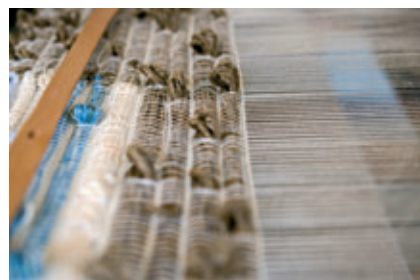
...

To čo spravíme v okolí
sa stane aj vo vnútri

hoci slová to nevidia ani necítia

Aj starý orech v záhrade
pokračuje vo vetvách sna
v zakoreňovaní jednoramenného tela
vo vzťahoch vody
v korunovaní ročných období
v premenlivosti vetra
aj v tieňoch osvetleného mesiaca

Dá sa naň posvietiť
ranným vidieckym dvorom
nočnou ulicou
krokmi tichými ako hmla
aj dverami
ktoré vpúšťajú tmu
a svetlo
nedeliteľné slovami

...

*Výskyt osmogenézy je výnimočný
aj v čase smrti svätých.*

Zato nevinné lipy voňajú každú jar
a až tesne pred zaspátím
ponúkajú opadnuté listy
ako žilkované vizitky

Ich sen je rozložený v čase
na jedinom mieste
pod hviezdami a slnkom
stále bližšie k padajúcim kvapkám
a vločkám

Sú ako strom
ktorý zasadí iný strom
a už nevie
ktorý je ten sadený
a ktorý sadiaci
len kdesi v hĺbke tušia
že je to jedno

Každý je taký aj taký
a záleží na všetkých

Ako na ľudoch
ktorí sa zbavujú toho
čo nie je potrebné
a nenapĺňa čistotu
nádychom a výdychom

kým sa čosi v nich nezmení
na vôňu kvetov

...

To čo sa dá popísať
sa môže aj prihodiť

aj keď slová v prejavenom svete podôb
nemusia dovidieť na skrytý význam príčin

Zato v ich tempe možno opatrne kráčať
cez močaristú časť príbehu
na spoľahlivejšiu pôdu zaznamenateľného

Aby (vzájomná) vratná premena
javov a slov
mohla vykázať súlad
otvára príbeh možnosť chodenia po vode
ako po hladine textu

Súčasným pohybom po oboch
ponúka zhodu na rozhraní
vyjadriteľného a viditeľného

Podobné je to aj
s prejavením premeny imperatívov
jednoslabičných pohybových slovies

Tú ale kontrastne vyvolá
statické a abstraktné návstevie

Až následne príbeh povie

Vstaň a choď

erik endrejička

...

*Jediný spôsob nestratiť ovcu
je tvoriť ju neprestajne ďalej*

Ale živá
pohybujúca sa večnosť
má mnoho podôb

Je návratom lastovičky
ťahnutím pulcov cez jarné jazierko
aj vánkom
ktorý sa oprie do plachiet trstiny
hoci jej loďka nikam neodchádza
ako všetko to
čo je pripútané k zemi
a čo je jej telom

Asi preto vravia
že človek je tým čo je
ale to nie je celkom presné

Sme iba tým
čo vidíme na oboch stranách očí

Súborom vlastných zážitkov

...

Slová majú iba hodnotu predstavivosti

a hoci niet takého zvuku a znaku
ktorý by v inom jazyku
neznamenal čokoľvek iné

Ilen jazyk krajiny snehu
označuje slovom nangpa
toho kto je vo vnútri

No tam kde konáre prečnievajú
nad hladinu
je jazierko samé v sebe
vo vlastnom jazyku

Dávna mäkkosť plynúcej vody
je v ňom nad múdrosťou
nad hudbou
nad myšlienkami
aj nad oceánom svetla

Je to ten istý jazyk

ktorý cez čisté oči
premieňa myseľ na oblohu

a na veci chýbajúce slovám
keď sa nevyberú samy

...

Znaková konštrukcia nestačí
na zachytenie jesenného večera

hoci aj to čo uniká slovám
rámcuje netextový priestor

V ňom sú stromy stále
na hladine jazierka
a teplota stmievania je presne taká vysoká
aby sa nechveli
a taká nízka
akú si vyžaduje dokonalé sústredenie

Odraz husí letiacich ponad stromy
je odpisom prvej vety smaragdovej dosky

*„Je spravodlivé, isté, skutočné,
že to, čo je dolu, je ako to, čo je hore
a to, čo je hore, je ako to,
čo je dolu,
aby dokonané boli divy jednej veci“*

Hneď za jazierkom
medzi stromami
sa začína lesný chodník

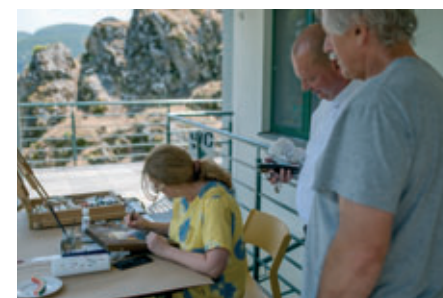
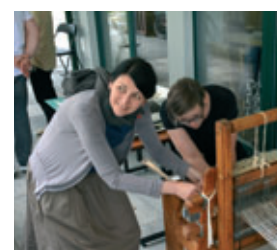
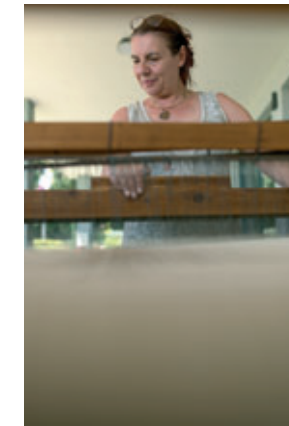
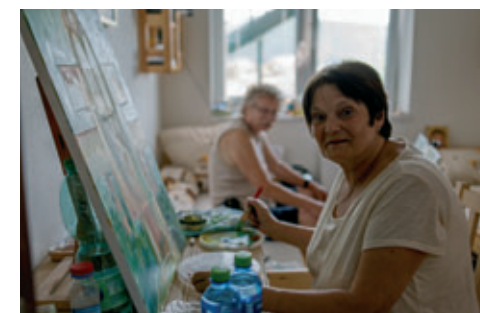
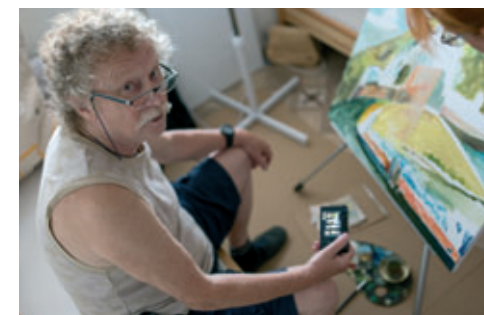
Je presne taký
aký vedie do všetkých vecí

Nič viac a nič menej

A aj tieto slová
píšem ako prosbu
aby sme sa po prebudení našli
na mieste spoločného sna

VIERA MEŠKOVÁ: Znamenie križa I, olej, plátno, 70 x 50 cm, 2021

ján tazberík

Čo ďalej

Hovoriš, čo bolo a čo bude. A je to aj o mne.
Ten strach.
Ale pokiaľ máš chuť predstaviť si smrť, bude
to ako predstava prázdnej izby:
vchádzam dovnútra, hovorím o tebe,
usadzujem sa v tvojej hlave ticho, nebadane
ako prach.

...

Keď dopíšem báseň,
zostáva len to, čo príde: hoci napokon
je to len o tom,
čo nikdy nepríde.
To, čo nie je, je jediné,
čo ešte mám.

...

Nielen keď sa modlím a starnem –
aj vtedy, keď dunajská voda stúpa na začiatku básne.
Keď mi na báseň bude stačiť len voda, vybehnem z tela
a nohy vymením za vodné kvety.

Pane

1

Mal by som písať priamo v jednom bode, v hmote bodky.

Ale prepadáam sa. Pod holú kožu vety,
cez ľad,
ku koreňom bodky.

Potom ešte slabšie chvenie (grafitti vety).
(Píšem.) Presadzujem sa slabo odspodu –

A to, čo do mňa ďalej strieľa, je zimné slnko bodky?

Nemám úkryt vo vete. Pod nijakou skalou vety
nenájdem tieň.
(Zájdem do tieňa hmotných slov v tej vetnej skale?)

S rannou cenzúrou tieňa za sebou,
(v nečakanom podtlaku neba)?

Ukážem ti strach v hrsti prachu, povzbudzuje Eliot.

2

Potom sa cesty jazyka v texte rozídu a
svetlá na ceste sú hlúčky zrazenej krvi, požiar,

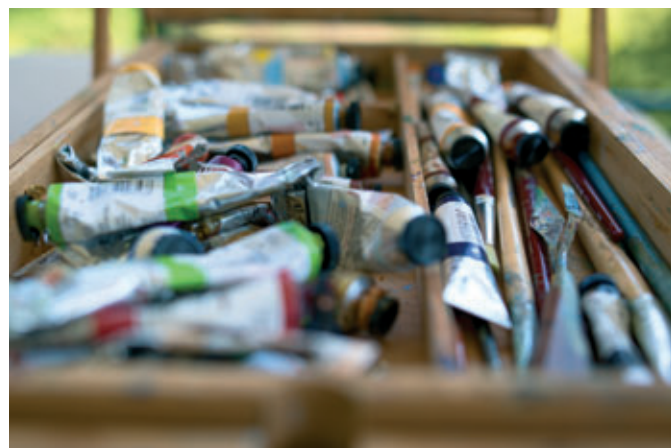
svetlá na ceste nie sú hlúčky krvi,
nijaký požiar.

Hrsť hliny dopadá na ústa.

Čo to je?

Nielen, keď na to neodpovedám,

Ale ani teraz, keď je to
pochované za živa – na mojej nedopísanej stránke,
Keď sotva dýcham, a tľčiem okolo seba
krídlami viet
Je to tam.
Vytláča to zo seba mazľavý smrtný jas.
A za mňa dýcha.

ján tazberík

Prší,

*dnes večer v tme, v mojom konkrétnom starnutí Boh mi ponúkol svoju podobu rozdelenú do obrazu roztancovaných vodných kvapiek...
Neznamená to však, že tie tancujúce dažďové kvapky sú Boh. Reč je len o dažďových kvapkách, priliehavo spojených s nekonečnosťou Boha, kdesi vo mne, kvapka po kvapke nad hladinou rieky, kde moje slová sú ako dažďové kvapky.*

Tancujú z tmy.

Tvárou k stene

Niekedy tak spúšťam základný súbor – svoju biedu –
Píšem báseň. A potom ju čítam, a nič nechápem. Neviem, ako som to myslel.
To malé nič, čo šramotí medzi slovami ako uhasinajúca hviezda.
Tú malú kvapku mysele, ktorú skrývam v sebe a upratujem v duši...

...

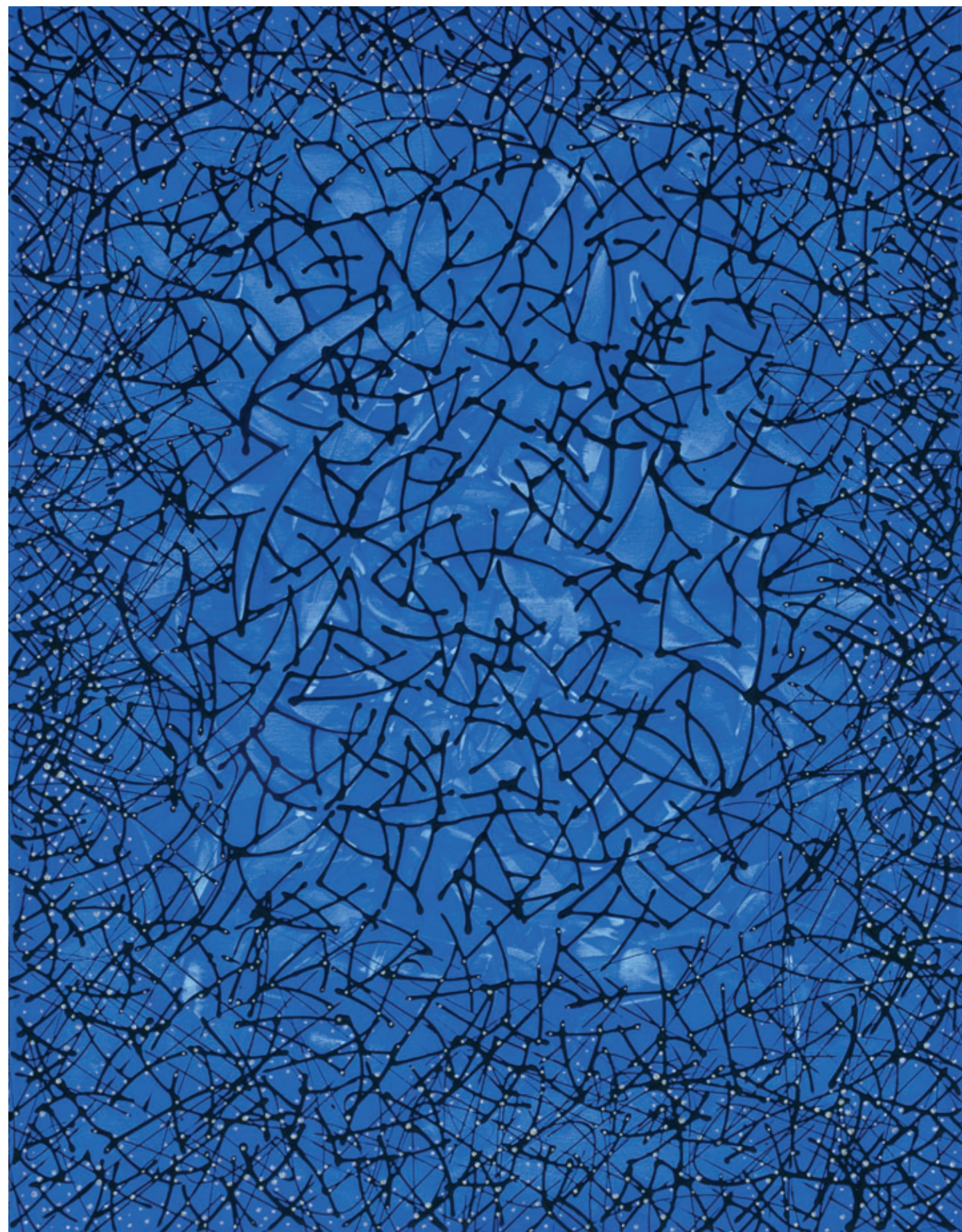
Ak píšem o tom báseň, a potom sa na to znovu pozriem, príde bod, keď neviem,
ako to celé dopadne, stav, pri ktorom v slovách dôjde k trzným ranám,

Rozumiem, Môže to okolo aj krvácať, a posúvať ten sliz strachu, v ktorom sa
prebúdzam.

Rozumiem, ak mi teraz hovoria: neponáhľaj sa tam, zabiješ sa.

A kosti sa zavírajú do tkaniva, vzduch
rozdrobí pľúca,
a keď sa tam pokĺznem akoby na schodoch vlastného domu
nezistím, ako to vlastne bolo, ako to bolo myslené predtým, a ako na konci
tejto básne...?

Alebo...?

BRANISLAV KRISTÍN: **Stvorenie II**, akryl, plátno, 90 x 70 cm, 2021

mire mališ

CESTY. ĎALEKO.

I. (Dlhá cesta z raja)

A tak sme dostali ten čas, čo práve vznikol
a ktosi vyštekol nám priamo do ucha,
že nebude to asi *gusto armonico*.
Hneď na začiatku postihla nás väčšia porucha:

brána sa zatvorila a zvonček nezvoní,
neplatia sľuby, len fyzikálne zákony.
Spočítaj zrnká piesku na brehu mora!
Je toto ešte život, či iba metafora?

Hriechmi vraj časom naplníme három
a okúsime nápoj. Sladký, medový...
Chlieb budeme jesť v pote svojej tváre
a v nepriateľstve drviť hlavu hadovi.

Plynieme z nevinnosti – žiadna nadpráca.
Váhavé rozlúčenie, keď sa odchádza.

II. (Abrahám)

Váhavé rozlúčenie, keď sa odchádza.
Keď netuší, či všetko pôjde podľa plánu,
a vôbec nevie, či ho niekde čaká oáza.
Keď ani posteľ nezanechal odostlanú.

Ešte si môže vybrať z koša tém,
kým nezostarne ako Dorian.
Tak iba ticho povie *enchanté*
a ťažkým krokom stúpa k vrchu Moria.

Už sa mu zdá, že pomaličky zhasína:
naloží celý náklad dreva na syna,
a stále dúfa v neurčité dobrá...
Tak je to pravda, že som na tvoj obraz?

Tam pochopí, kto drží ruku s dýkou,
keď k nebu stúpa dym z dosť vykúrených býkov.

III. (Cez Červené more)

Keď k nebu stúpa dym z dosť vykúrených býkov,
keď prejde až za horizont udalostí,
nemožno viac koketovať s biednou politikou.
Nikoho nenasýti a more nepremostí.

Treba len vystrieť ruku nad vodu
a ešte veriť – presne podľa návodu:
že teraz príde expres pošta zhora.
Píše sa o tom niekde v rámci desatora?

Tá správa často minie adresáta;
vracia sa späť s poznámkou *non serviam*.
Urobte teľa z nepuncovaného zlata,

potom sa začne správna paródia.
Keď nie je zákon, niet čo zakázať.
Šíri sa po okolí ako nákaza.

IV. (Babylon)

Šíri sa po okolí ako nákaza;
otroctvo ubíja a malovernosť mátie.
Nikto sa nemodlí v talite veľkňaza,
nik sa už nezmôže ani na súvetie.

Za zradu asi nesmieš čakať odmenu
a tvoje meno, ak ho vôbec spomenú,
je iba dočasná položka v kartotéke.
Na čistú omietku píše sa *mene tekkel*.

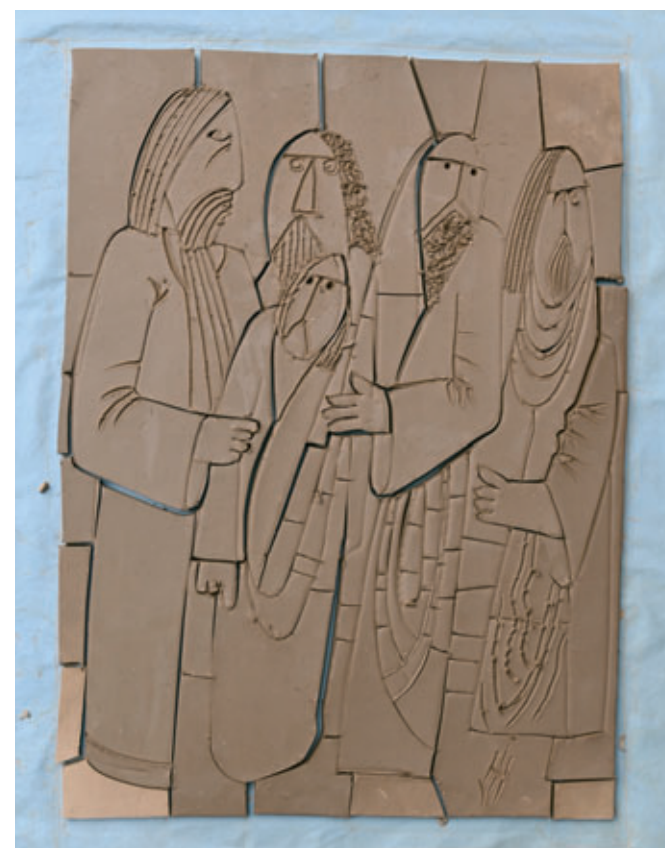
Zo zmätku môže vzniknúť strohá dilema:
keď si nám raz dal nádej, môžeš ju aj zobrať?
To ona oživuje hlineného obra;
namiesto úplnosti máme golema.

Sú iba choroby a nie sú na ne lieky.
Pomaly tečieme po prúde Veľkej Rieky.

JÁN HUBINSKÝ: Návrh na keramické paneau I,
kombinovaná technika na papieri, 2021

JÁN HUBINSKÝ: Pútnici,
keramické paneau – I. fáza, 40 x 30 cm, 2021

JÁN HUBINSKÝ: Svätci,
keramické paneau – I. fáza, 40 x 30 cm, 2021

JÁN HUBINSKÝ: Návrh na keramické paneau II,
kombinovaná technika na papieri, 2021

mire mališ

Ničiteľ

(Lokálny apoštol)

Vraj vypil mnoho z toho vína
čo chuťou ani vzhľadom neláka
Z vína sa občas stáva mína
A ľahko spraví z chlapa podliaka

Do čoho dnes tú pravdu oblieka?
Pod obrus skrýva len šupiny kaprie
A tak je smutným klaunom v maske človeka
A pravdu stotisíckrát zaprie

Potom si hlavu
sype popolom
mobilizuje všetky sily
na sólo
mysliac si
že mu fandí nebo

Radšej mu pane odpusť
lebo
čo nepochopí
to ihneď ničí
Keby teba nebolo
nebol by ničí

Povodeň búrka dážď

Z betónu slov si budujeme mosty
a dúfame že odolajú povodni
čo isto príde V rúchu nevinnosti
Kto nevie (nechce) plávať bude slobodný

A múdri len tak z čistej túžby po vede
objavia cestu ktorá nikam nevedie
K citátom z pána Nostradama
Keď potom príde – ako stará známa
s tlapačom na ústach skríkne „kožky perie“
a koho nechce toho nevyberie

zatvorí krám a spustí sa tá búrka
A múdri ti sa radšej skryjú v hroznom počasí
a neuvidia kto to na nás žmurká
Keď budeme stáť v dáždi Preniknutí Počatí

Chvály a vešpery I

Bože, príd mi na pomoc!
Ty ktorý si na kríž išiel
bez ponôš

Ty verný Pánboh
sirôt vdov a opilcov
čo celý vesmír vtesnáš
do rán od klincov
čo chlebom skúšaš
tvrdosť skaly
povedz mi
koho ak nie teba
treba chváliť

keď sa deň ešte iba
sotva začína
a ja som
ako nalomená trstina

Ty Pánboh
márnotratných otcov synov
čo rátaš s omylmi
aj s mojou vinou

keď mám ísť za tebou
no chýba mi tá odvaha
Pane, ponáhľaj sa mi pomáhať!

Chvály a vešpery II

Bože, príd mi na pomoc!
Dnes zamenil som ťa
za promo
a opäť som bol hraný
v hitparáde hriechov
Už nie som dobrý
ani pre chov

Len kúsky Teba
čo mi ešte
prúdia miechou
dokážu tlmiť tupú bolesť
slepý hnev

Nech ma smrť náhla
nestihne
kým dopredu
sa stále ženie
pýcha a nuda
zášť a pokušenie

MAROŠ MEŠKO: Pustovníci zo Skalky, Pozlátané a morené dubové drevo, 165 x 22 cm, 195 x 22 cm, 165 x 22 cm, 165 x 22 cm, 2021

Rudolf Dobiáš

básnik a spisovateľ, koordinátor literárnej sekcie

narodený/born 29. 9. 1934 v Dobrej pri Trenčíne

adresa/address Trenčianska Teplá-Dobrá

email kontakt/contact dobiasrudo@gmail.com

web prezentácia/presentation

www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/rudolf-dobias

doc. Ján Gavura

**Riaditeľ Inštitútu slovakistiky a mediálnych štúdií na Filozofickej fakulte
Prešovskej univerzity v Prešove, básnik, prekladateľ, editor,
šéfredaktor časopisu Vertigo – literárna sekcia**

narodený/born 30. 12. 1975 v Poprade

adresa/address Fintice

email kontakt/contact jan.gavura@unipo.sk **mobil kontakt/contact** + 421 905 156 975

web prezentácia/presentation <https://www.litcentrum.sk/autor/jan-gavura>

www.unipo.sk/filozoficka-fakulta/jan-gavura

Igor Meško

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 6. 1. 1948 v Trenčíne

adresa/address M. Rázusa 1452/3, Trenčín

mobil kontakt/contact +421 905 512 107

email kontakt/contact igormesko48@gmail.com

web prezentácia/presentation Google – heslo: Igor Meško

Viera Mešková

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 20. 4. 1948 v Bratislave

adresa/address M. Rázusa 1452/3, Trenčín

mobil kontakt/contact +421 948 008 935

email kontakt/contact igormesko48@gmail.com

web prezentácia/presentation Google – heslo: Viera Mešková

Ján Tazberík

básnik a literárny kritik – literárna sekcia

narodený/born 3. 3. 1950 v Rimavskej Sobotě

adresa/address Bernolákovo

email kontakt/contact jtazberik@gmail.com

web prezentácia/presentation

www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/jan-tazberik

Erik Ondrejčka

básnik – literárna sekcia

narodený/born 1. 5. 1964 v Bratislave

adresa/address Čapkova 1, Bratislava

email kontakt/contact erik.ondrejcka@gmail.com

web prezentácia/presentation www.litcentrum.sk/autor/erik-ondrejcka,
Wikipédia

Ján Hubinský

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 1. 2. 1951 v Rakoľuboch

adresa/address Komenského 8, Trenčín, ATELIER: Rakoľuby 771

email kontakt/contact janhubinsky@gmail.com

mobil kontakt/contact + 421 908 197 965

web prezentácia/presentation Google – heslo: Ján Hubinský, Dialógy s umením

Stanislav Lubina

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 23. 10. 1952 v Nemšovej

adresa/address / Ul. 9. mája 31, 914 41 Nemšová

email kontakt/contact s.lubina@gmail.sk

mobil kontakt/contact + 421 903 796 332 komunikovať cez sms alebo WhatsApp

web prezentácia/presentation Google – heslo: Stanislav Lubina

Jana Zaujecová

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 27. 12. 1977 v Trenčíne

adresa/address Kaplnská 450, 951 36 Lehota pri Nitre

email kontakt/contact zaujana@hotmail.com • **mobil kontakt/contact** 0910 955 391

web prezentácia/presentation: facebook.com/jana.zaujecova.98

Jana Zaujecová (@janazuna) • Fotky a videá na Instagrame

<https://krestum.sk//author/zaujecova/> • <http://www.txt.sk/clenovia/cv-zaujecova-j.html>

Alena Teicherová

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 24. 4. 1964 v Považskej Bystrici

adresa/address Fándlyho 124/2, 018 41 Dubnica nad Váhom

email kontakt/contact ala.teicherova@gmail.com

mobil kontakt/contact +421 918 396 616

web prezentácia/presentation www.teicherova.sk

Viliam Polák

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 22. 3. 1953 v Bratislave

adresa/address Obrancov mieru 3, (SK) 915 01 Nové Mesto nad Váhom

email kontakt/contact vilpolak@gmail.com **mobil kontakt/contact** +421 905 21 66 55

web prezentácia/presentation

<https://www.msks.sk/klient-218/kino-186/stranka-7801/informacia-5935>

FB: <https://www.facebook.com/polak.viliam/>

Miro Mališ

básnik – literárna sekcia

narodený/born 17. 12. 1963 v Žiari nad Hronom

adresa/address Mierová 72, 821 05 Bratislava

email kontakt/contact miromalis4@gmail.com

web prezentácia/presentation Google – heslo: Miro Mališ

Milada Ždrnja

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 22.2.1965 v Trenčíne

adresa/address 913 03, Drietoma č. 337

email kontakt/contact zdrnja@zoznam.sk

mobil kontakt/contact +421 907 428 886

web prezentácia/presentation facebook.com/milada.zdrnja

Radka Mončeková Hrabovská

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 16. 12. 1975 v Nitre

adresa/address Bojničky 426, 92055 Bojničky

email kontakt/contact radoslava.hrabovska@gmail.com

mobil kontakt/contact + 421 940 267 175

web prezentácia/presentation

facebook.com/radka.moncekovahrabovska.1

Branislav Kristín

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 21. 6. 1978 v Trenčíne

adresa/address Nemšová

mobil kontakt/contact +421 918 547 252

email kontakt/contact gallerykristin@gmail.com

web prezentácia/presentation www.gallerykristin.com

Maroš Meško

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 11. 5. 1973 v Trenčíne

adresa/address 913 22 Trenčianske Mitice 361

mobil kontakt/contact +421 0905 720 760

email kontakt/contact maros.gekon@gmail.com

web prezentácia/presentation www.marosmesko.com

google gallery: photos.app.goo.gl/Eca5Ds8CXKu5kbDh7

Marián Kvasnička

historik a znaleec umenia, kurátor sympózia

narodený/born 12. 7. 1955 v Trenčíne

adresa/address Trenčín

email kontakt/contact kvasnicka@stonline.sk

web prezentácia/presentation Google – heslo: Marián Kvasnička

Jozef Vydrnák

výtvarník, koordinátor výtvarnej sekcie

narodený/born 27. 3. 1961 v Trenčíne

adresa/address Centrum I – 35/82/11, 018 41 Dubnica nad Váhom

mobil kontakt/contact +421 0905 960 276

email kontakt/contact joyart@gmail.com

web prezentácia/presentation www.vydrnak.com, www.krestum.sk/author/vydrnak/

H O S T I T E Ľ • S Y M P Ó Z I A :

vdp. Mgr. Dušan Berta

výpomocný duchovný rímskokatolíckej farnosti Skalka nad Váhom

sympoziálna mozaika

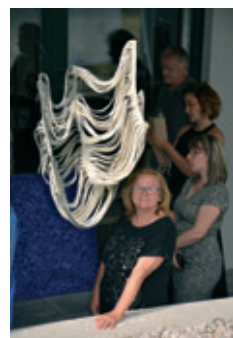
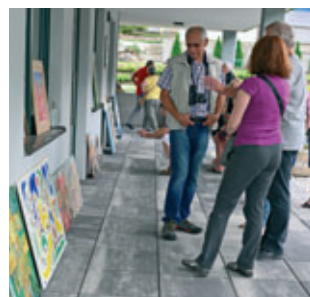
Návšteva v ateliéri Jána Hubinského v Rakoluboch – 1. júla 2021

Ukončenie sympózia – pracovná vernisáž – 2. júla 2021

sympoziálna mozaika

Ukončenie sympózia – pracovná vernisáž – 2. júla 2021

REZUMÉ

ťiráž

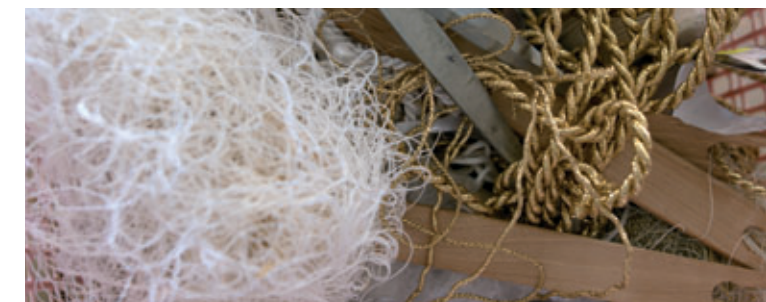
14. MEDZINÁRODNÉ VÝTVARNO-LITERÁRNE SYMPÓZIUM ORA ET ARS – SKALKA 2021 28. jún – 3. júl 2021 Areál Malej a Veľkej Skalky pri Trenčíne, novopostavený pútnický dom na Malej Skalke

Hlavný organizátor: Mesto Trenčín
Spoluorganizátori:
Trenčiansky samosprávny kraj
Trenčianske osvetové stredisko v Trenčíne
Farský úrad Skalka nad Váhom
Občianske združenie T-VIA
Podujatie podporil: Beňadik, n. f.

Realizačný tím:
PhDr. Katarína Martinková, Mgr. Janka Masárová,
Mgr. Hana Gallová, Mgr. Terézia Niková
Koordinačtor sekcie literátov: Rudolf Dobiáš
Koordinačtor sekcie výtvarníkov: Jozef Vydrnák
Ideový námet: Mgr. Terézia Niková, Mgr. Hana Gallová
Text preambuly: Jozef Vydrnák, korigoval: Rudolf Dobiáš
Autor názvu sympózia, kurátor podujatia a výstavy po sympóziu:
PhDr. Marián Kvasnička
Logo sympózia, typografické ilustrácie, koncepcia a grafická úprava
katalógu: Jozef Vydrnák
Spolupráca na koncepte katalógu: PhDr. Marián Kvasnička,
Gramatické korektúry: Jana Muchová
Fotodokumentácia: Štefan Kačena
Do katalógu fotografiami prispeli: Lukáš Kubičina, Ing. Jiří Skřípský,
Jana Zaujecová, Miroslav Dobiáš, archiv Biskupského úradu v Nitre,
archív zúčastnených autorov a archív sympózia ORA ET ARS – SKALKA
Tlač a zhotovenie katalógu: ULTRA PRINT, s.r.o., Bratislava
Náklad: 630 výtlačkov
ISBN 978-80-7092-066-4
Júl 2021

...

Podakovanie:
J. E. Mons. Viliam Judák, nitriansky biskup • J. E. Mons. Peter Beňo, pomocný biskup
Nitrianskej diecézy • Veľadostojný pán Daniel Peter Janáček, opát Strahovského kláštora
v Prahe • vdp. Mgr. Dušan Berta, výpomocný duchovný vo farnosti Skalka nad Váhom
• ThDr. Tibor Ujlacký, PhD., hovorca Nitrianskej diecézy • fotograf Štefan Kačena •
fotograf Lukáš Kubičina • fotograf Ing. Jiří Skřípský • Ing. Katarína Darvašová
a sprievodcovská služba na kláštore • manželia Dužekovci •

Podujatie podporili:

www.parcela.sk
kataster, prevody pozemkov, poradenstvo

Vyveska.sk

XIV. ročník Medzinárodného sympózia ORA ET ARS na starobyľom pútnickom mieste Skalka pri Trenčíne (po sabbaticálnom pandemickom roku) z objektívnych dôvodov prebehlo len v národnom formáte. Vo výtvarnej sekcii pracovalo 12 výtvarných umelcov a v literárnej sekcii 5 umelcov slova.

Maliari a sochári sa vo svojej tvorbe zamerali – ako už býva nepísaným zvykom – na miestnu ikonografiu, ktorá súvisí s historickými pamiatkami benediktínskeho kláštora a so životom pustovníkov sv. Andrej-Svoradom a sv. Beňadikom (ako nám ich asketický život dochovala významná Maurova legenda).

Tradičnejší, ale remeselné kvalitný pôl tvorby zastupovali Igor Meško a v syntéze legendy, miesta a duchovných symbolov Viera Mešková. V alternatívnej forme ikonopisu na starom drevenom materiáli, ktorý spoluvtvára ducha sakrálnych obrazov, sa našla Alena Teicherová. Stano Lubina sa venoval linorytu s témou oboch Skaliek a ústredného križa s modlitbou Otče náš. V malbe sa zamerl na tému rodinných vzťahov. Väčšiu mieru emancipácie obrazu od realistických detailov priniesli diela Jozefa Vydrnaka (napätie medzi kresbou, líniou a farebnou citovosťou), Viliama Poláka (téma svetla a bipolárnych poloh ľudského osudu medzi pádom a nádejou) či Jána Hubinského (glazované keramické paneau so spontánnou figurálnou dikciou – aj pri náročnej téme pútnictva a mníškeho života). V rezbárskom sochárstve zaujal Maroš Meško, ktorý motorovou pilou z dubových klátov stvoril hieratické postavy pustovníkov pod križom (punková gotika?).

Veľmi kvalitné artefakty na Skalke tvorili skvelé textilné výtvarníčky – Milada Ždrnja, ktorá na tkáčskych krosnách vyjadřila svoj silný zážitok stretnutia s utrpením (Covid-19) a možnosť jeho sublimácie prostredníctvom križa. Janka Zaujecová zostavami riekou vyplavených palíc (symbol putovania) s textilným opletením, ale aj arttexom s aplikáciami vyjadřila tému posvätné všednosti a krach našich očakávaní. Grafická Radka Mončeková-Hrabovská výtvarne – textilom spredmetnila kamene a skaly premodleného kraja. Vytvorila aj fragmenty pustovníckej legendy použitím prírodných prvkov na výšivkárskom kruhu. Nastrihané grafiky vkladala alebo odtlačala do textilných drapérií. Aj takéto netradičné využitie tradície výrazne obohatilo aktuálny ročník sympózia.

Kongenitálnu súčasť obrazov, sôch a textílií tvorilo básnické slovo z pera takých majstrov, akými sú Rudolf Dobiáš, Erik Ondrejčka, Miro Mališ, Ján Gavura a Ján Tazberik.

PhDr. Marián Kvasnička

The ORA ET ARS 14-th international symposium at Skalka, an ancient pilgrim's place near Trenčín, was only held in a national format due to objective reasons (after a sabbatical pandemic year). 12 visual artists worked in a creative section and 5 word artists worked in a literary section.

As it has been a common tradition, painters and sculptors focused on a local iconography related to historical monuments of the Benedictine monastery and the life of St. Andrew Svorad and St. Benedict, hermits, in their performance (as their ascetic life came down to us in an important Moor's legend).

Igor Meško and Viera Mešková, in a synthesis of a legend, place and spiritual symbols, represented a more traditional but handily high-quality pole of performance. Alena Teicherová found herself in an alternative form of iconography on old wooden material co-creating a spirit of sacral paintings. Stano Lubina devoted himself to lino-cut with a topic of both Skalaks and a central cross with the Lord's prayer. He focused himself on a topic of family relations in painting. Works by Jozef Vydrnák (a tension among drawing, line and colourful sensitivity), Viliam Polák (a topic of light and bipolar positions of a human destiny between a fall and hope) or Ján Hubinský (glazed ceramic paneau with spontaneous figural diction – even in a demanding topic of pilgrimage and monkery) brought a larger extent of emancipation of a painting from realistic details. In carving sculpture, Maroš Meško impressed with carving of hieratic figures of pilgrims under a cross of oak blocks using a power-saw (punk gothic?).

Brilliant textile artists created high-quality artefacts at Skalka – Milada Ždrnja expressed her strong experience of meeting the suffering (Covid 19) and a possibility of its sublimation through a cross on a weaving loom; Janka Zaujecová expressed a topic of blessed prosaism and collapse of our expectations by combinations of sticks washed up by a river (a symbol of pilgrimage) with textile braiding but also an art-text with applications. Radka Mončeková – Hrabovská, graphic artist, itemised stones and rocks of an over-prayed region artistically – by textile. She also created fragments of a hermitical legend using natural components on an embroiderer's ring. She inserted or imprinted cut art works into textile draperies. Such non-traditional use of a tradition also enriched a current symposium.

A poetic word written by such masters as Rudolf Dobiáš, Erik Ondrejčka, Miro Mališ, Ján Gavura, and Ján Tazberik created a congenial component of paintings, sculptures and textiles.

PhDr. Marián Kvasnička

(Translated by: Ing. Jiří Uhrovič)

nové symboly pútnického miesta skalka

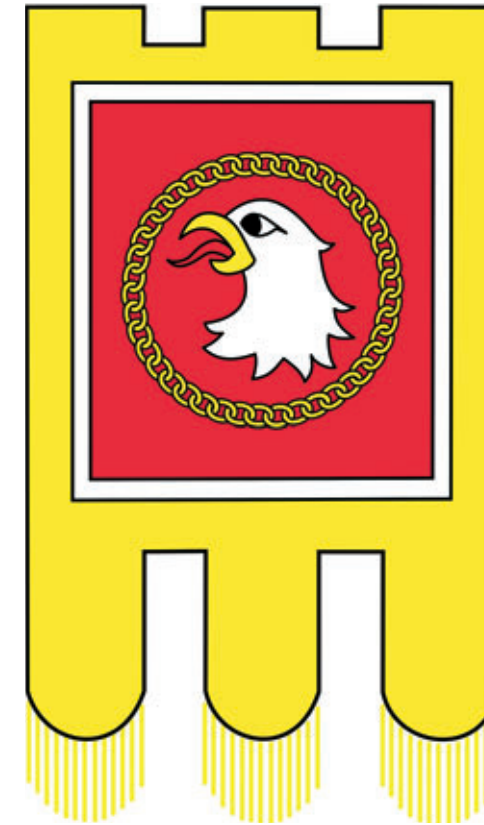
ERB
DIECÉZNEJ SVÄTYNE A TITULÁRNEHO
OPÁTSTVA SV. ANDREJA-SVORADA A BEŇADIKA
SKALKA PRI TRENCÍNE

POPIS ERBU

V červenom štíte strieborná orlia hlava s červeným jazykom a zlatým zobákom, obkolesená zlatou reťazou. Za štítom stojí zlatá opátska berla so strieborným sudáriom.

VYSVETLENIE VÝZNAMU JEDNOTLIVÝCH PRVKOV ERBU

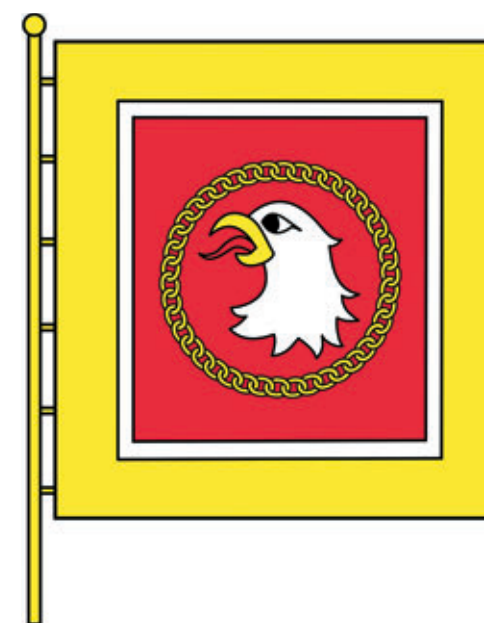
V erbe diecéznej svätyne sa nachádza orlia hlava – atribút sv. Beňadika. Tá odkazuje na legendu, podľa ktorej orol upozorňoval na miesto vo Váhu, kde spočívalo neporušené telo zabitého svätca. Reťaz je symbolom sv. Andreja-Svorada, ktorý ju mal vrastenú do tela a po jeho smrti sa stala cennou relikviou. Červená farba, ktorá je zároveň farbou diecézneho erbu, vyjadruje mučenícku smrť sv. Beňadika. Opátska berla odkazuje na starobylé stredoveké opátstvo na Skalke a súčasné titulárne opátstvo.

VEXILUM (1)
DIECÉZNEJ SVÄTYNE A TITULÁRNEHO OPÁTSTVA
SV. ANDREJA-SVORADA A BEŇADIKA
SKALKA PRI TRENCÍNE

PEČIATKA
DIECÉZNEJ SVÄTYNE A TITULÁRNEHO OPÁTSTVA
SV. ANDREJA-SVORADA A BEŇADIKA
SKALKA PRI TRENCÍNE

VEXILUM (2)
DIECÉZNEJ SVÄTYNE A TITULÁRNEHO OPÁTSTVA
SV. ANDREJA-SVORADA A BEŇADIKA
SKALKA PRI TRENCÍNE

AUTOR NÁVRHOV:
doc. PhDr. Ing. Miroslav Glejtek, PhD.,
Nitra, 2020.

Zapísané v Heraldickom registri SR v roku 2020.

M E D Z I N Á R O D N É VÝTVARNO-LITERÁRNE SYMPÓZIUM O R A - E T - A R S - S K A L K A

Pútnické miesto
„Skalka pri Trenčíne“
sa skladá z dvoch častí:

1. Veľká (alebo aj Stará) Skalka.

Tvorí ju kláštor pozostávajúci z benediktínskej a jezuitskej časti.

2. Malá (alebo aj Nová) Skalka.

Tvorí ju: dvojvežová Diecézna svätyňa sv. Andreja-Svorada a Beňadika,
novopostavený pútnický dom (2019) a novopostavená krížová cesta
nachádzajúca sa na svahu oproti svätyni (2012).

ISBN 978-80-7092-066-4